

Samorząd
Województwa Opolskiego

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLE

Obserwatorium Integracji Społecznej
45-315 OPOLE ul. Głogowska 25C
TEL. (77) 44 15 250; 44 16 495 FAX (77) 44 15 259

OIS.4011-5-4/11

Pomoc społeczna w woj. opolskim w latach 2009-2010 w świetle obowiązującej sprawozdawczości

Spis treści

1. Klienci pomocy społecznej	2
1.1. Klienci pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2009-2010	2
1.2. Klienci pomocy społecznej – pomoc środowiskowa w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie	4
1.3. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą środowiskową	5
1.4. Klienci pomocy środowiskowej wg powiatów woj. opolskiego w latach 2009-2010	6
2. Powody przyznania pomocy	7
3. Struktura rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2009-2010	9
4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego	11
4.1. Wskaźnik zatrudnienia	13
4.2. Wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej	14
5. Struktura organizacyjna pomocy społecznej	17
6. Koszt świadczeń pomocy społecznej w latach 2009-2010	18
6.1. Koszt świadczeń wg form udzielania pomocy w latach 2009-2010	19
6.2. Koszt pomocy udzielanej przez ośrodki pomocy społecznej	20
6.3. Świadczenia pieniężne z ośrodka pomocy społecznej	21
7. Wnioski	22

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. Klienci pomocy społecznej

1.1 Klienci pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2009-2010

W 2010 r. z różnych form pomocy społecznej w woj. opolskim skorzystało **ogółem 47 012 osób i rodzin**, w tym:

- 40 674 osoby w ośrodkach pomocy społecznej;
- 2 403 osoby w powiatowych centrach pomocy rodzinie;
- 2 838 osób w domach pomocy społecznej;
- 576 dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 521 osób w środowiskowych domach samopomocy.

Tabela 1. Klienci pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2009-2010

Osoby i rodziny objęte pomocą społeczną w woj. opolskim	Rok		2009=100%
	2009	2010	
	Liczba osób i rodzin		
Ogółem	45 600	47 012	103
<i>w tym:</i>			
w ośrodkach pomocy społecznej	39 305	40 674	103
w powiatowych centrach pomocy rodzinie	2 387	2 403	101
w domach pomocy społecznej	2 827	2 838	100
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	604	576	95
w środowiskowych domach samopomocy	477	521	109

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2009 r. i 2010 r.

Na koniec 2010 r. w 31 domach pomocy społecznej województwa opolskiego było **2 838 miejsc**, z tego:

- ✚ 2 794 miejsca w 30 domach ponadgminnych;
- ✚ 44 miejsca w 1 domu prowadzonym na zalecenie gminy.

Rzeczywista liczba placówek (DPS wraz z filiami) wynosi 39, w tym:

- 9 placówek dla osób w podeszłym wieku na 470 miejsc (w tym 1 dom prowadzony przez gminę na 44 miejsca);
- 5 domów o podwójnej funkcji (dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych) – 332 miejsca;
- 2 placówki dla przewlekle somatycznie chorych - 72 miejsca;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- 8 placówek dla osób przewlekle psychicznie chorych – 639 miejsc;¹
- 5 domów dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 491 miejsc;
- 1 dom dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 110 miejsc;
- 5 domów dla dorosłych oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 413 miejsc;
- 3 domy dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych fizycznie – 196 miejsc;
- 1 placówka dla osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie – 115 miejsc.

Woj. opolskie zajmuje pierwsze miejsce pod względem liczby miejsc (270) w domach pomocy społecznej przypadających na 100 tys. mieszkańców (średnia dla Polski wynosi 200 miejsc, a najniższy wskaźnik występuje w woj. podlaskim – 174 miejsca).

Także pod względem liczby miejsc w dziennych domach pomocy woj. opolskie zajmuje najwyższe miejsce w kraju. Na każde 100 tys. mieszkańców województwa przypada prawie 119 miejsc w tych placówkach (średnia dla kraju – 33,7).

Mimo to, potrzeby w zakresie pomocy instytucjonalnej są nadal niezaspokojone, co wynika z systematycznego wzrostu liczby osób w podeszłym wieku, wymagających wsparcia i opieki.

Tabela 2. Pomoc instytucjonalna w Polsce i woj. opolskie w 2010 r.

Wyszczególnienie	Liczba miejsc i wskaźnik na 100 tys. mieszkańców w placówkach pomocy instytucjonalnej w 2010 r.		
	Polska ogółem	woj. opolskie	pozycja wśród 16 województw
Liczba miejsc w domach pomocy społecznej	78 551	2 838	1
<i>wskaźnik na 100 tys. ludności</i>	200,0	270,0	x
Liczba miejsc w dziennych domach pomocy	14 395	1 221	1
<i>wskaźnik na 100 tys. ludności</i>	30	119	x
Liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy dla osób zaburzonych psychicznie	14 588	521	6
<i>wskaźnik na 100 tys. ludności</i>	38,2	50,7	x
Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	19 828	576	7
<i>wskaźnik na 100 tys. ludności</i>	51,9	56,0	x
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych	65 950	1 928	8
<i>wskaźnik na 100 tys. ludności</i>	172,6	187,4	x

Źródło: obliczenia własne na podstawie Sprawozdania MPIPS-03 za 2010 r.

¹ Obecnie w wyniku reorganizacji liczba domów dla przewlekle psychicznie chorych wynosi 3, a liczba miejsc 748.

W małym stopniu zaspokojone są również potrzeby w zakresie wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi, które korzystają z usług świadczonych w środowiskowych domach samopomocy. Liczba miejsc w tych placówkach wynosi obecnie 521 (w 11 placówkach) i w porównaniu do 2009 r. wzrosła o 9%.²

Zmniejsza się także liczba dzieci i młodzieży przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, co jest wynikiem zmian systemu opieki nad dzieckiem i rodziną i ograniczania liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na rzecz tworzenia rodzin zastępczych. W 2010 r. w 19 placówkach opiekuńczo-wychowawczych było 576 miejsc, tj. o prawie 5% mniej niż w 2009 r.

W 2010 r. w woj. opolskim było 1 248 rodzin zastępczych, w których przebywało 1 928 dzieci. W porównaniu do 2009 r. liczba rodzin zastępczych nieznacznie wzrosła (o 0,2%), a liczba umieszczonych dzieci zwiększyła się o prawie 2%. Woj. opolskie zajmuje 8 pozycję w kraju pod względem liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych przypadających na 100 tys. ludności (187,4, średnia w Polsce - 172,6 miejsca).

1.2 Klienci pomocy społecznej – pomoc środowiskowa w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie

W 2010 r. w woj. opolskim pomocą środowiskową objęto ogółem 42 957 osób i rodzin. Liczba klientów pomocy społecznej przypadająca na 1 tys. mieszkańców wynosi 42. Jest to drugi, najniższy w kraju wskaźnik liczby klientów (średnia w Polsce wynosi 55 osób i waha się od 92 osób w woj. warmińsko-mazurskim do 40 w woj. śląskim).

² Potrzeby dot. liczby miejsc i placówek dla osób z zaburzeniami psychicznymi zawarto w badaniu OIS System wsparcia dla osób zaburzonych psychicznie w województwie opolskim – stan aktualny i docelowy do 2025 r. (czerwiec 2011 r.)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 3. Klienci pomocy środowiskowej w Polsce wg województw

Województwo	Liczba ludności wg stanu w dniu 31.12.2010 r.	Rzeczywista liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie w 2010 r.	Wskaźnik na 1 tys. ludności w 2010 r.	Wskaźnik na 1 tys. ludności w 2009 r.
dolnośląskie	2 877 840	136 011	47,3	47,7
kujawsko-pomorskie	2 069 543	157 492	76,1	75,9
lubelskie	2 151 895	125 783	58,5	59,3
lubuskie	1 011 024	71 391	70,6	73,1
łódzkie	2 534 357	138 745	54,7	53,9
małopolskie	3 310 094	145 699	44,0	43,7
mazowieckie	5 242 911	238 600	45,5	46,0
opolskie	1 028 585	42 957	41,7	41,7
podkarpackie	2 103 505	142 288	67,6	69,2
podlaskie	1 188 329	77 348	65,1	65,8
pomorskie	2 240 319	129 337	57,7	58,2
śląskie	4 635 882	185 627	40,0	39,4
świętokrzyskie	1 266 014	86 633	68,4	66,8
warmińsko-mazurskie	1 427 241	130 844	91,7	92,7
wielkopolskie	3 419 426	164 034	48,0	47,3
zachodniopomorskie	1 693 072	112 706	66,6	64,6
POLSKA ogółem	38 200 037	2 085 495	54,6	54,6

Źródło: Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2009r. i 2010 r., Główny Urząd Statystyczny, Informacje i opracowania statystyczne., http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_powierzchnia_ludnosc_teryt_2009..pdf
http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_powierzchnia_ludnosc_teryt_2010..pdf (7.04.2011 r., godz.10¹⁵)

W porównaniu do 2009 r. liczba osób i rodzin objętych pomocą środowiskową w woj. opolskim spadła o 0,3% (liczba klientów zmalała o 131, a liczba mieszkańców regionu – o 3 121 osób).

1.3 Liczba osób w rodzinach objętych pomocą środowiskową

W 2010 r. liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w woj. opolskim wynosiła 75 836. W porównaniu do 2009 r. ich liczba zmniejszyła się o 0,04%.

W 2009 r. liczba osób w rodzinach objętych pomocą na 1 tys. mieszkańców wynosiła 70, co było drugim najniższym wskaźnikiem w kraju po woj. śląski (63 osoby).

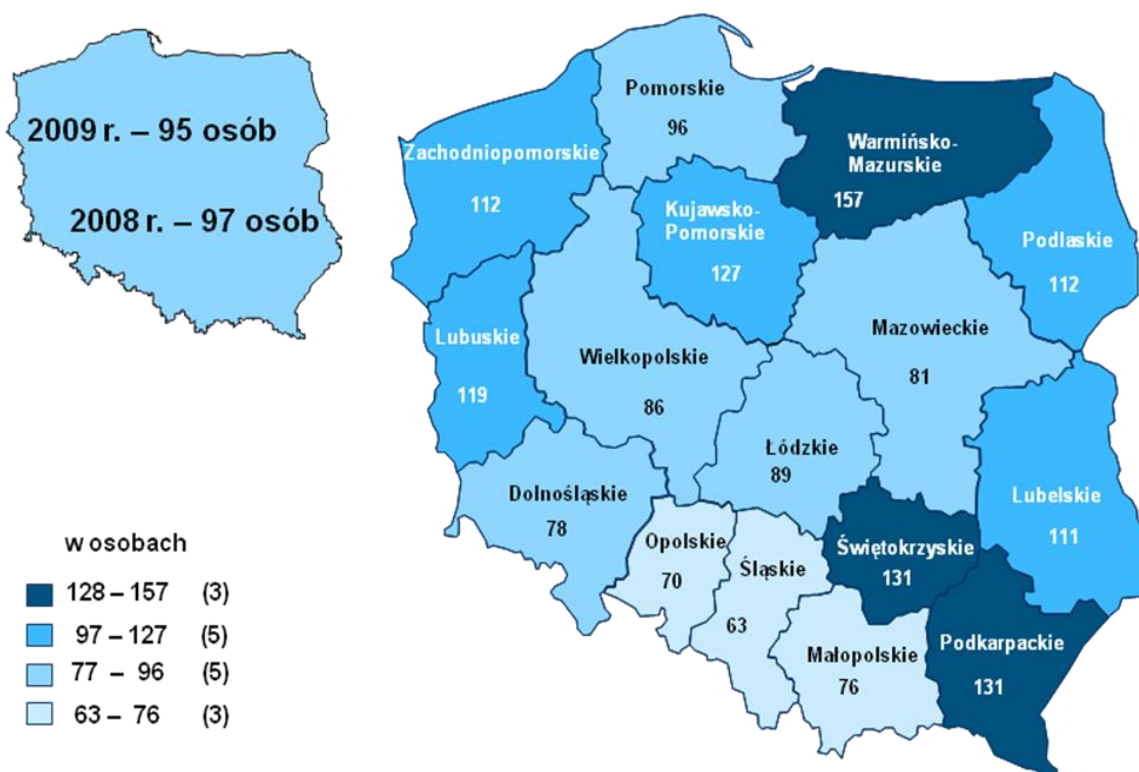
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Mapa 3. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców w 2009 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, *Zróżnicowanie przestrzenne pomocy społecznej na tle ubóstwa w Polsce*, http://www.stat.gov.pl/gus/seminaria_i_konferencje_PLK_HTML.htm, (20.04.2011 r., godz. 11⁴⁰)

1.4 Klienci pomocy środowiskowej wg powiatów woj. opolskiego w latach 2009-2010

Tabela 5. Klienci pomocy środowiskowej w woj. opolskiego wg powiatów w latach 2009-2010

Powiat	Liczba ludności wg stanu na 31.12.2010 r.	Liczba osób którym decyzją przyznano świadczenie	Wskaźnik liczby świadczeniobiorców do liczby mieszkańców w 2010r.	Wskaźnik liczby świadczeniobiorców do liczby mieszkańców w 2009r.	wzrost /spadek wskaźnika w 2010 r. do 2009 r.
1 brzeski	92 002	4 581	5,0	4,9	↑ 0,1
2 głubczycki	49 091	3 157	6,4	6,1	↑ 0,3
3 kędzierzyński	99 881	3 445	3,5	3,4	↑ 0,1
4 kluczborski	68 574	3 070	4,5	4,8	↓ 0,3
5 krapkowicki	66 539	2 347	3,5	3,2	↑ 0,3
6 namysłowski	43 826	3 063	7,0	6,8	↑ 0,2
7 nyski	143 165	6 065	4,2	4,3	↓ 0,1
8 oleski	67 000	2 346	3,5	3,5	0,0
9 Opole Miasto	125 710	2 345	1,9	2,0	↓ 0,1
10 opolski ziemski	135 313	5 136	3,8	3,4	↑ 0,4
11 prudnicki	58 509	2 477	4,2	4,4	↓ 0,2
12 strzelecki	78 975	2 665	3,7	3,5	↑ 0,2
Woj. opolskie - razem	1 028 585	40 697	4,0	4,0	0,00

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w usługach i naturze w 2009 r. i w 2010 r.

W 2010 r. najwięcej klientów pomocy środowiskowej (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie) miały powiaty:

- namysłowski (7,0%)
- głubczycki – 6,4%,
- kluczborski – 4,5%.

Najmniej klientów pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców ma Miasto Opole – 1,9%.

W porównaniu do 2009 r. liczba klientów pomocy środowiskowej w woj. opolskim pozostała na podobnym poziomie. Minimalny wzrost liczby klientów wystąpił jedynie w powiatach: opolskim ziemskim – o 0,4%, głubczyckim i krapkowickim – po 0,3%. Natomiast nieznaczny spadek liczby klientów zanotowano w czterech powiatach: kluczborskim (-0,3%), nyskim (-0,1%), Opolu Mieście (-0,1%) i powiecie prudnickim (-0,2%).

2. Powody przyznania pomocy

W 2010 r. - podobnie jak w poprzednich latach, najczęstszym powodem udzielenia pomocy było bezrobocie. Z tego tytułu objęto wsparciem 15 623 rodziny. W porównaniu do 2009 r. liczba osób bezrobotnych, którym udzielono wsparcia wzrosła o 4,4%.

W dalszej kolejności przyczynami udzielania pomocy było: ubóstwo (pomoc otrzymało 15 095 rodzin, tj. o prawie 3% więcej niż w 2009 r.), oraz długotrwała choroba (8 544 rodziny) i niepełnosprawność (7 404 rodziny). Liczba osób długotrwale chorych i niepełnosprawnych korzystających z pomocy utrzymuje się na tym samym poziomie od kilku lat.

W porównaniu do 2009 r.:

- najbardziej wzrosła liczba rodzin, którym pomoc została udzielona z powodu:
 - sytuacji kryzysowej – prawie 3-krotnie;
 - zdarzenia losowego – o 25 %;
 - potrzeby ochrony macierzyństwa – o 2,5%, w tym w rodzinach wielodzietnych o prawie 4%,
- natomiast największy spadek liczby rodzin zanotowano w przypadku:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- przemocy w rodzinie – o prawie 57%,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – o prawie 4%,
w tym:
 - w rodzinach niepełnych – o blisko 7%,
 - w rodzinach wielodzietnych – o prawie 14%
- alkoholizmu – o prawie 10%,
- narkomanii – o 14%,
- braku umiejętności przystosowania się do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze – o 50 %.

Tabela 6. Powody trudnej sytuacji życiowej w latach 2009 - 2010

Lp.	Powód trudnej sytuacji życiowej	Rok		% 2009=100%
		2009	2010	
		liczba rodzin		
1	Ubóstwo	14 692	15 095	102,7
2	Sieroctwo	160	162	101,3
3	Bezdomność	924	904	97,8
4	potrzeba ochrony macierzyństwa	2 166	2 220	102,5
5	<i>w tym wielodzietność</i>	1 320	1 372	103,9
6	Bezrobocie	14 959	15 623	104,4
7	Niepełnosprawność	7 444	7 404	99,5
8	długotrwała choroba	8 488	8 544	100,7
9	bezradność w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego	5 068	4 900	96,7
	<i>w tym :</i>			
10	<i>rodziny niepełne</i>	3 138	2 923	93,1
11	<i>rodziny wielodzietne</i>	1 553	1 342	86,4
12	przemoc w rodzinie	368	234	63,6
13	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	4	5	125,0
14	Alkoholizm	2 303	2 088	90,7
15	Narkomania	90	78	86,7
16	trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	365	432	118,4
17	brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	56	28	50,0
18	trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	3	5	166,7
19	zdarzenie losowe	472	593	125,6
20	sytuacja kryzysowa	76	223	293,4
21	klęska żywiołowa lub ekologiczna	400	179	44,8

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-03 za lata 2009-2010

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3. Struktura rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2009-2010

W 2010 r. - w stosunku do 2009 r., liczba rodzin z dziećmi zmniejszyła się o 8 %, w tym o 12 % rodzin wielodzietnych i o 20 % rodzin niepełnych.

Natomiast liczba jednoosobowych gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej wzrosła o 7 %. Podobnie kształtowała się liczba rodzin bezdzietnych.

W przeciwieństwie do ogólnej liczby klientów pomocy środowiskowej, wśród mieszkańców wsi liczba rodzin objętych pomocą społeczną wzrosła o 8%, w tym:

- o 16% liczba jednoosobowych gospodarstw domowych,
- o 1% liczba rodzin z dziećmi,
- o 10% liczba rodzin bez dzieci.

Natomiast, podobnie jak w ogólnej liczbie świadczeniobiorców, spadek na wsi zanotowano w grupie rodzin wielodzietnych i niepełnych (odpowiednio o 5% i 10%).

Tabela 7. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2009-2010

Wyszczególnienie	Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2009-2010					
	Ogółem		Wzrost /spadek 2009 = 100%	w tym na wsi		Wzrost /spadek 2009 = 100%
	2009	2010		2009	2010	
RAZEM	32 690	32 434	99	14 182	15 268	108
z tego:						
jednoosobowe gospodarstwo domowe	12 444	13 370	107	4 645	5 394	116
rodziny z dziećmi ogółem	13 934	12 842	92	6 748	6 799	101
w tym:						
rodziny wielodzietne	3 983	3 524	88	2 194	2 092	95
rodziny niepełne	5 689	4 546	80	2 084	1 886	90
rodziny bezdzietne	6 312	6 222	99	2 789	3 075	110

Źródło: obliczenia własne na podstawie Sprawozdania MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2009-2010.

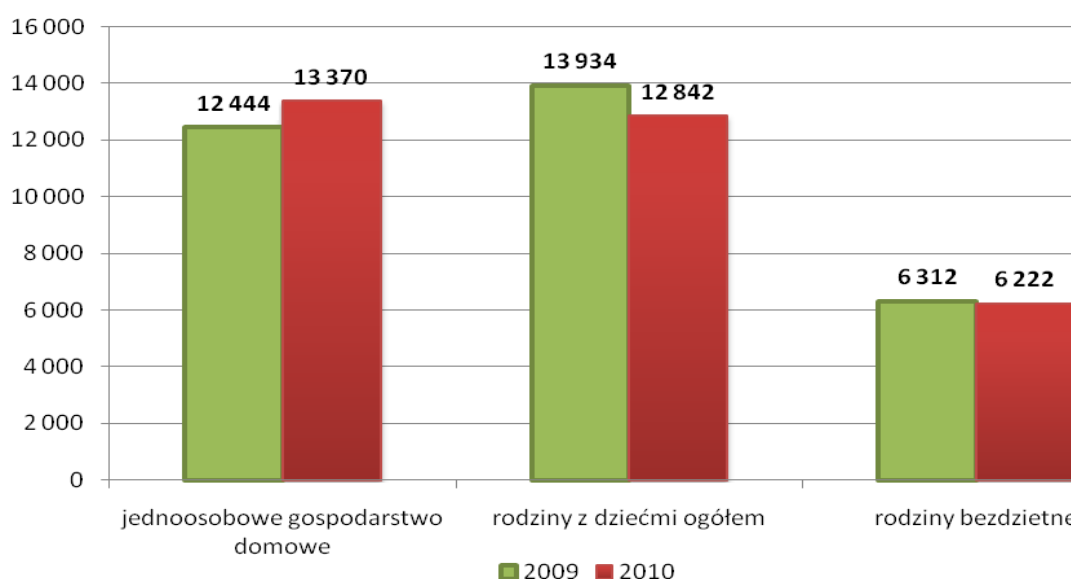
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

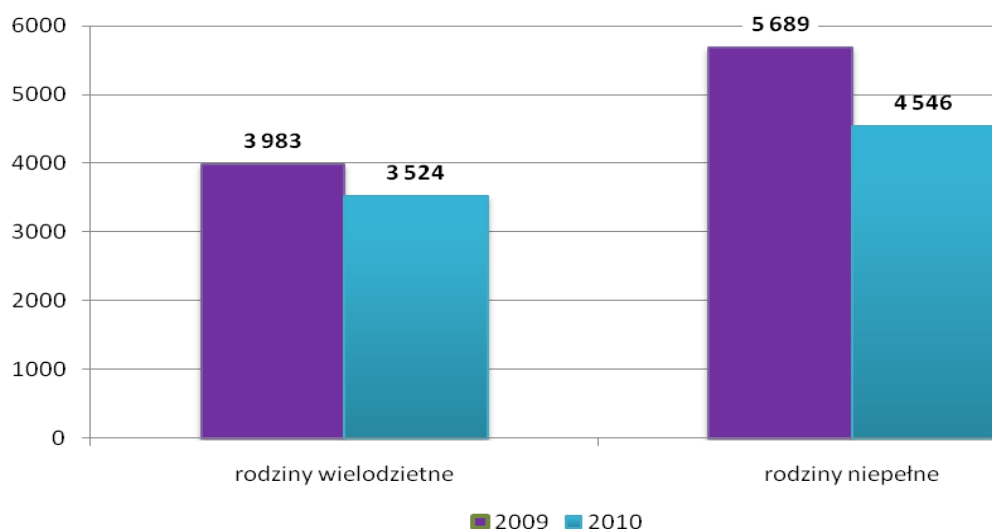

Wykres 1. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w woj. opolskim w latach 2009-2010

Źródło: obliczenia własne OIS

Wykres 2. Rodziny wielodzietne i niepełne objęte pomocą społeczną w woj. opolskim w latach 2009-2010

Źródło: obliczenia własne OIS

Powodem spadku liczby rodzin wielodzietnych i niepełnych korzystających z pomocy społecznej są przede wszystkim zmiany, które w 2010 r. nastąpiły w systemie świadczeń rodzinnych³. Wysokość zasiłków rodzinnych na każde dziecko w rodzinie, w której dochód netto na osobę nie przekracza 504 zł wzrosła o ponad 40 % i wynosi:

³ Świadczenia udzielane na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U nr 228, poz. 2255 z późn. zm.)

- 68 zł na dziecko do 5 roku życia;
- 91 zł na dziecko od 5 do 18 roku życia;
- 98 zł na dziecko od 18 do 24 roku życia.

Zmiany te spowodowały wzrost dochodów rodzin, które wcześniej korzystały z pomocy społecznej, zwłaszcza rodzin wielodzietnych i niepełnych.

4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego

Wg stanu na 31 grudnia 2010 r. kadra pomocy społecznej woj. opolskiego liczyła ogółem 3 791 osób, z tego:

- ✓ 1 782 w domach pomocy społecznej,
- ✓ 164 w ośrodkach wsparcia, w tym:
 - 53 – w środowiskowych domach samopomocy,
 - 87 - w domach dziennego pobytu,
 - 10 – w noclegowniach,
 - 14 osób – w innych ośrodkach wsparcia (np. pracownicy specjalistycznych ośrodków dla ofiar przemocy w rodzinie).
- ✓ 160 w powiatowych centrach pomocy rodzinie, w tym: **45 pracowników socjalnych;**
- ✓ 1 212 w ośrodkach pomocy społecznej, w tym **413 pracowników socjalnych;**
- ✓ 428 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych;
- ✓ 23 osoby w ośrodkach interwencji kryzysowej;
- ✓ 13 w Wydziale Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu;
- ✓ 9 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 8. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2009-2010

Wyszczególnienie	Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej		
	liczba osób		2009=100%
	2009	2010	
OGÓŁEM	3 704	3 791	102
<i>w tym:</i>			
służby Wojewody Opolskiego	12	13	108
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	8	9	113
powiatowe centra pomocy rodzinie	162	160	99
w tym pracownicy socjalni	43	45	105
ośrodki pomocy społecznej	1 196	1 212	101
w tym pracownicy socjalni	394	413	105
domy pomocy społecznej	1 731	1 782	103
placówki opiekuńczo-wychowawcze i ośrodki adopcyjne	423	428	101
ośrodki interwencji kryzysowej	23	23	100
OŚRODKI WSPARCIA	149	164	110
<i>w tym:</i>			
środowiskowe domy samopomocy	53	53	100
dzienne domy pomocy	77	87	113
noclegownie	7	10	143
inne ośrodki wsparcia	12	14	117

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 za lata 2009-2010

W 2010 r. - w porównaniu do 2009 r., liczba pracowników pomocy społecznej wzrosła o 2%, w tym:

- ✚ o 13% w dziennych domach pomocy (utworzono 2 nowe placówki);
- ✚ o 5% pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie (łącznie w 2010 r. zatrudniono dodatkowo 21 pracowników socjalnych);
- ✚ o 2 osoby w innych ośrodkach wsparcia (głównie w specjalistycznych ośrodkach dla ofiar przemocy w rodzinie);
- ✚ po 1 osobie wzrosło zatrudnienie w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu i Opolskim Urzędzie Wojewódzkim w Opolu.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

4.1 Wskaźnik zatrudnienia

Na jednego zatrudnionego w systemie pomocy społecznej woj. opolskiego w 2010 r. przypadało średnio 11 osób objętych pomocą, tj. o 8% mniej niż w 2009 r.

Zatrudnienie dodatkowej kadry poprawiło sytuację w ośrodkach pomocy społecznej (wskaźnik zatrudnienia wzrósł o 2%), w tym szczególnie w rejonach opiekuńczych, w których liczba środowisk przypadających na 1 pracownika socjalnego spadła o 14%. Natomiast o 5% zmniejszyła się liczba osób przypadających na 1 pracownika socjalnego w powiatowych centrach pomocy rodzinie.

Natomiast z powodu wzrostu liczby podopiecznych środowiskowych domów samopomocy (przy stałej licznie pracowników w ŚDS) wskaźnik liczby klientów przypadających na 1 pracownika wzrósł o 11%.

Tabela 9. Wskaźniki zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej woj. opolskie w latach 2009-2010

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	Liczba podopiecznych przypadająca na 1 zatrudnionego		Wzrost/spadek 2009 = 100%
	2009 r.	2010 r.	
Ogółem	12	11	92
Pracownicy socjalni w ośrodkach pomocy społecznej	100	98	98
<i>w tym pracownicy w rejonach opiekuńczych</i>	122	105	86
Pracownicy socjalni w powiatowych centrach pomocy rodzinie	56	53	95
Domy pomocy społecznej	1,6	1,6	100
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	1,4	1,4	100
Środowiskowe domy samopomocy	9	10	111

Źródło: obliczenia własne na podstawie MPIPS-03 za lata 2009-2010

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

4.2 Wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej

W 2010 r. w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego zatrudnionych było ogółem 413 pracowników socjalnych – o prawie 5% więcej niż w 2009 r.

Średni wskaźnik liczby pracowników socjalnych do liczby ludności woj. opolskiego wyniósł 2 491 i wahał się od 1 209 osób w Świerczowie do 5 819 osób w Walcach.

Zgodnie z zaleceniem wynikającym z art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników socjalnych. Wymóg ten spełnia prawie $\frac{1}{4}$ gmin województwa (17), tj.:

- Świerczów (na jednego pracownika socjalnego przypada na 1 209 mieszkańców gminy);
- Domaszowice (1 245);
- Pokój (1 400);
- Zębowice (1 294);
- Branice (1 472),

Wymóg ten spełniają także gminy: Biała, Gogolin, Byczyna, Kluczbork, Lewin Brzeski, Olszanka, Głubczyce, Praszka, Murów, Tarnów Opolski, Tułowice i Wilków. Natomiast Kamiennik spełnia standard zatrudnienia pracowników do liczby mieszkańców, jednak nie posiada minimalnej liczby pracowników socjalnych (w OPS jest zatrudnionych dwóch pracowników socjalnych).

Natomiast nie spełniają tego wymogu (mają najwyższe wskaźniki) m. in. gminy: Walce (5 819 osób), Lubsza (4 460), Polska Cerekiew (4 397), Reńska Wieś (4 254), Łubniany (4 720) i Leśnica (4 218)⁴.

⁴ Zmiana ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 81, poz.) wprowadza możliwość zastosowania innego wskaźnika – nie więcej niż 50 osób i rodzin samotnie gospodarujących przypadających na 1 pracownika socjalnego (przepis ten wejdzie w życie od 1 stycznia 2015r.)

Tabela 10. Pracownicy socjalni w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2009 - 2010

Woj. opolskie – powiaty i gminy		Liczba mieszkańców wg stanu w dniu 31.12.2010 r.	Liczba pracowników socjalnych w 2010 r.	Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego w 2010 r.	Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego w 2009 r.
1	Powiat brzeski	92 002	37	2 487	2 249
2	MOPS Brzeg	37 346	16	2 334	1 789
3	MGOPS Grodków	19 683	7	2 812	2 824
4	MGOPS Lewin Brzeski	13 577	7	1 940	2 266
5	GOPS Lubsza	8 920	2	4 460	4 446
6	GOPS Olszanka	4 965	3	1 655	1 639
7	GOPS Skarbimierz	7 511	2	3 756	3 725
8	Powiat głubczycki	49 091	25	1 964	1 976
9	MGOPS Baborów	6 346	3	2 115	2 136
10	GOPS Branice	7 358	5	1 472	1 487
11	MGOPS Głubczyce	23 778	13	1 829	1 836
12	MGOPS Kietrz	11 609	4	2 902	2 925
13	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	99 881	35	2 854	3 045
14	GOPS Bierawa	7 976	2	3 988	3 970
15	GOPS Cisek	6 519	2	3 260	3 275
16	MOPS Kędzierzyn-Koźle	64 322	25	2 573	2 695
17	GOPS Pawłowiczki	8 160	3	2 720	4 124
18	GOPS Polska Cerekiew	4 397	1	4 397	4 532
19	GOPS Reńska Wieś	8 507	2	4 254	4 266
20	Powiat kluczborski	68 574	33	2 078	2 149
21	MGOPS Byczyna	9 649	5	1 930	1 941
22	MGOPS Kluczbork	37 620	19	1 980	1 987
23	GOPS Lasowice Wielkie	7 026	2	3 513	3 519
24	MGOPS Wołczyn	14 279	7	2 040	2 380
25	Powiat krapkowicki	66 539	27	2 464	2 672
26	MGOPS Gogolin	11 932	7	1 705	1 983
27	MGOPS Krapkowie	24 015	11	2 183	2 421
28	GOPS Strzeleczy	7 722	2	3 861	3 870
29	GOPS Walce	5 819	1	5 819	5 795
30	MGOPS Zdzeszowice	17 051	6	2 842	2 859
31	Powiat namysłowski	43 826	24	1 826	1 990
32	GOPS Domaszowice	3 735	3	1 245	1 256
33	MGOPS Namysłów	26 206	11	2 382	2 377
34	GOPS Pokój	5 598	4	1 400	2 780
35	GOPS Świerczów	3 627	3	1 209	1 217
36	GOPS Wilków	4 660	3	1 553	1 549
37	Powiat nyski	143 165	55	2 603	2 619
38	MGOPS Głuchołazy	25 261	9	2 807	2 826
39	GOPS Kamiennik	3 691	2	1 846	1 856
40	MGOPS Korfantów	9 554	3	3 185	3 212
41	GOPS Łambinowice	8 053	3	2 684	2 687
42	MGOPS Nysa	59 021	25	2 361	2 370
43	MGOPS Otmuchów	13 896	4	3 474	3 528
44	MGOPS Paczków	13 435	6	2 239	2 249
45	GOPS Pakosławice	3 836	1	3 836	3 870
46	GOPS Skoroszyce	6 418	2	3 209	3 241
47	Powiat oleski	67 000	32	2 094	2 691
48	MGOPS Dobrodzień	10 246	4	2 562	2 580
49	MGOPS Gorzów Śląski	7 576	3	2 525	2 525

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 10. Pracownicy socjalni w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2009 - 2010 – cd.

Woj. opolskie – powiaty i gminy		Liczba mieszkańców wg stanu w dniu 31.12.2010 r.	Liczba pracowników socjalnych w 2010 r.	Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego w 2010 r.	Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego w 2009 r.
50	MGOPS Olesno	18 597	9	2 066	3 103
51	MGOPS Praszka	13 724	7	1 961	2 762
52	GOPS Radłów	4 533	2	2 267	2 274
53	GOPS Rudniki	8 441	4	2 110	2 830
54	GOPS Zębowice	3 883	3	1 294	1 956
55	Powiat m. Opole	125 710	43	2 923	3 149
56	PMOPS Powiat miejski Opole	125 710	43	2 923	3 149
57	Powiat opolski	135 313	50	2 706	2 933
58	GOPS Chrzastowice	6 763	3	2 254	2 245
59	GOPS Dąbrowa	9 727	4	2 432	2 419
60	GOPS Dobrzeń Wielki	14 635	4	3 659	4 800
61	GOPS Komprachcice	11 416	3	3 805	3 794
62	GOPS Łubniany	9 439	2	4 720	4 670
63	GOPS Murów	5 744	3	1 915	2 868
64	MGOPS Niemodlin	13 800	6	2 300	2 773
65	MGOPS Ozimek	20 588	7	2 941	2 953
66	GOPS Popielów	8 398	3	2 799	2 107
67	MGOPS Prószków	9 962	4	2 491	2 470
68	GOPS Tarnów Opolski	9 834	5	1 967	2 443
69	GOPS Tułowice	5 412	3	1 804	1 814
70	GOPS Turawa	9 595	3	3 198	4 792
71	Powiat prudnicki	58 509	25	2 340	2 558
72	MGOPS Biała	11 237	6	1 873	1 889
73	MGOPS Głogówek	14 013	6	2 336	2 344
74	GOPS Lubrza	4 423	2	2 212	4 393
75	MGOPS Prudnik	28 836	11	2 621	2 905
76	Powiat strzelecki	78 975	27	2 925	2 935
77	GOPS Izbicko	5 530	2	2 765	5 539
78	GOPS Jemielnica	7 526	3	2 509	2 520
79	MGOPS Kolonowskie	6 090	2	3 045	3 052
80	MGOPS Leśnica	8 436	2	4 218	4 215
81	MGOPS Strzelce Opolskie	32 897	11	2 991	2 749
82	MGOPS Ujazd	6 219	3	2 073	2 072
83	MGOPS Zawadzkie	12 277	4	3 069	3 104
-	RAZEM	1 028 585	413	2 491	2 619

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-03 za lata 2009 r. i 2010 r.

W 2010 r. liczba gmin, które osiągnęły wymagany wskaźnik zatrudnienia wzrosła o 3 (z 14 w 2009 r. do 17 w 2010 r.). Wynika to nie tylko ze wzrostu liczby zatrudnionych pracowników socjalnych, ale także spadku liczby ludności województwa.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

5. Struktura organizacyjna pomocy społecznej

Na terenie woj. opolskiego w 2010 r. funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej:

- 31 domów pomocy społecznej, w tym 30 ponadgminnych i 1 gminny (39 domów razem z filiami), w których przebywało 2 838 mieszkańców;
- 4 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku (liczba miejsc 136);
- 19 placówek opiekuńczo-wychowawczych dla 576 dzieci, z tego:
 - 14 placówek socjalizacyjnych;
 - 1 placówka rodzinna (Rodzinny Dom Dziecka „Bona Familia w Ozimku);
 - 1 placówka interwencyjna;
 - 3 placówki wielofunkcyjne, łączące działania interwencyjne i socjalizacyjne;
- 11 środowiskowych domów samopomocy dla 521 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 12 dziennych domów pomocy dla 1 221 osób starszych (pod koniec 2010 r. utworzono dodatkowo 2 placówki na ok. 60 miejsc);
- 16 noclegowni i schronisk dla ok. 800 osób bezdomnych (w tym: 2 noclegownie prowadzone przez Miasto Opole dla 120 osób bezdomnych),
- 7 ośrodków interwencji kryzysowej (w 2010 r. pomocy udzielono 3 459 osobom);
- 2 ośrodki adopcyjno-opiekuńcze (w tym 1 niepubliczny) dla 640 osób,

a także :

- 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które udzieliły pomocy 876 osobom,
- 2 jednostki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, które udzieliły porad dla 458 osób,
- ok. 1 170 organizacji pozarządowych, działających na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym, bezdomnym, długotrwale chorym, starszym oraz dzieci i młodzieży, w tym na rzecz klientów pomocy społecznej.⁵

⁵ Dane KLON/JAWOR, w: Ekonomia społeczna w woj. opolskim. Bilans otwarcia, materiał opracowany na zlecenie ROPS w Opolu, 2010, s. 5

6. Koszt świadczeń pomocy społecznej w latach 2009-2010 r.

Łączny koszt świadczeń pomocy społecznej udzielonych w 2010 r. wyniósł prawie 305 mln zł, z czego :

- budżet państwa sfinansował prawie 35% (106 mln zł);
- budżet samorządu sfinansował 65 % kosztu świadczeń (199 mln zł).

Tabela 11. Koszt pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2009-2010

Wyszczególnienie	Koszt pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2009-2010		
	Lata		Wzrost/spadek 2009=100%
	2009	2010	
	w tys. zł		
OGÓŁEM	292 738	304 898	104,2
<i>w tym:</i>			
finansowany z budżetu państwa	107 827	105 943	98,3
finansowany z budżetu samorządu	184 911	198 955	107,6
<i>z tego:</i>			
budżet gmin	102 432	110 140	107,5
budżet powiatów	82 479	88 815	107,7
udział budżetu samorządu w %	63,2	65,3	x

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-03 za 2009 r. i 2010 r. oraz informacja OUW w Opolu (wykonanie wydatków budżetu wojewody w latach 2009-2010)

W 2010 r. - porównaniu do 2009 r., ogólny koszt pomocy społecznej w woj. opolskim wzrósł o 4,2%, przy czym koszt budżetu państwa zmniejszył się o prawie 2%, a koszt budżetu samorządu zwiększył się o ponad 7%. Udział samorządu w finansowaniu świadczeń pomocy społecznej zwiększył się w latach 2009-2010 o ponad 2 pkt. proc.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

6.1 Koszt świadczeń wg form udzielania pomocy w latach 2009-2010

Tabela 12. Koszt pomocy społecznej w latach 2009-2010 - formy pomocy

Wyszczególnienie	Koszt pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2009-2010			
	w tys. zł			
	2009	2010	2009=100%	
OGÓŁEM	292 738	304 898	104	
Koszt pomocy środowiskowej	187 530	197 559	105	
<i>w tym:</i>				
	budżet państwa	62 118	63 464	102
	budżet samorządu	125 412	134 095	107
Świadczenia udzielane w gminie		99 620	104 913	105
Świadczenia udzielane w powiecie		16 930	17 396	103
Koszt funkcjonowania OPS		64 867	68 627	106
Koszt funkcjonowania PCPR		6 113	6 623	108
Koszt utrzymania domów pomocy społecznej	73 249	74 541	102	
<i>w tym:</i>				
	budżet państwa	37 750	35 120	93
	budżet powiatu (koszt ponoszony przez osobę, rodzinę i/lub gminę)	35 499	39 421	111
Koszt utrzymania środowiskowych domów samopomocy (wyłącznie budżet państwa)	6 894	6 092	88	
Koszt utrzymania placówek opiekuńczo-wychowawczych	24 446	25 865	106	
<i>w tym:</i>				
	budżet państwa	446	425	95
	budżet powiatu	24 000	25 440	106
Koszt utrzymania specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz koszt programów korekcyjno-edukacyjnych	619	841	136	

Źródło: Sprawozdanie roczne MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej za 2009r. i 2010 r. oraz informacja Wydziału Polityki Społecznej OUW w Opolu

W 2010 r. największy wzrost kosztów zanotowano w zakresie:

- ✚ utrzymania specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie i realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy (o 36% budżetu państwa);
- ✚ utrzymania domów pomocy społecznej w części finansowanej przez powiat – o 11% (bieżące koszty utrzymania tych placówek systematycznie rosną, a coraz większy udział w finansowaniu pobytu osób w domach pomocy społecznej mają gminy, które ponoszą częściową odpłatność w przypadku braku możliwości uiszczenia opłat przez rodzinę);

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- o 5% w pomocy środowiskowej - przy czym koszt utrzymania ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie wzrósł odpowiednio o 8% i 6%, a koszt udzielonych przez te instytucje świadczeń o 5% (w OPS) i o 3% (w PCPR).

Natomiast spadek kosztów zanotowano w ramach:

- dotacji przeznaczonej na utrzymanie domów pomocy społecznej – o 7% (obecnie dotacja budżetu państwa przekazywana jest na utrzymanie przyjętych do DPS-ów przed 2004 r. pensjonariuszy, których liczba systematycznie maleje);
- dotacji przeznaczonej na utrzymanie placówek opiekuńczo-wychowawczych – o 5%, z uwagi na zmniejszanie się liczby umieszczonych w nich dzieci;
- bieżącego utrzymania **środowiskowych domów samopomocy**, które mimo zwiększenia w 2010 r. liczby miejsc otrzymały mniejszą **dotację budżetu państwa** o 12%.

6.2 Koszt pomocy udzielanej przez ośrodki pomocy społecznej

W 2010 r. ośrodki pomocy społecznej udzieliły wsparcia 40 674 osobom i rodzinom (o 3,5 % więcej niż w 2009 r.), a koszt pomocy (bez kosztu utrzymania OPS) wyniósł ponad 105 mln zł i w stosunku do 2009 r. był większy o 5,3%.

Średnia wartość pomocy przypadająca na jednego klienta wyniosła 2 580 zł, tj. o 1,8 % więcej niż w 2009 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Tabela 13. Klienci i koszt pomocy środowiskowej w latach 2009-2010

Wyszczególnienie	Pomoc OPS w latach		
	2009	2010	Wzrost/spadek 2009 = 100%
Klienci ośrodków pomocy społecznej	39 305	40 674	103,5
Koszty pomocy *	99 619 855 zł	104 912 222 zł	105,3
Średni - roczny koszt przypadający na 1 klienta OPS	2 535 zł	2 580 zł	101,8
w tym:			
Zasiłki okresowe w tym:	20 939 718	21 426 108	102,3
środki własne gminy	921 576	394 252	42,8
dotacja budżetu państwa	20 018 142	21 031 856	105,1
Zasiłki celowe	18 296 265	18 341 123	100,3
Średnia wartość zasiłków pieniężnych (okresowe i celowe) w zł	998	978	98,0
Średnia wartość zasiłków pieniężnych sfinansowanych ze środków własnych gmin w zł	490	461	94,1

* bez kosztu utrzymania ośrodków pomocy społecznej

Źródło: obliczenia własne na podstawie Sprawozdania MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2009-2010.

6.3 Świadczenia pieniężne z ośrodka pomocy społecznej

Mimo podejmowanych w coraz większym zakresie działań aktywizujących klientów pomocy społecznej, nadal istotnym elementem systemu wsparcia są świadczenia pieniężne pozwalające przezwyciężyć bieżące trudności ⁶.

W latach 2009-2010 w zakresie wypłacanych świadczeń pieniężnych w woj. opolskim zaobserwowano:

- ✓ wzrost kosztu zasiłków okresowych (jednak wyłącznie w części finansowanej z budżetu państwa – o 5 %) oraz minimalny wzrost kosztu zasiłków celowych;
- ✓ ograniczenie pomocy finansowanej ze środków własnych gmin (w ramach zasiłków okresowych) – z 921 tys. zł w 2009 r. do 394 tys. zł w 2010 r., tj. o 57 %;
- ✓ spadek wartości rocznej pomocy pieniężnej wypłacanej w 2010 r. – o 2 % ogółem (z 998 zł do 978 zł) i o 6 % w zakresie środków własnych (z 490 zł do 461 zł);

⁶ W 2010 r. w ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego projekty systemowe dla klientów pomocy społecznej realizowało 46 gmin woj. opolskiego – 65 %. Szczegółowe dane dotyczące aktywnych form wsparcia zawiera raport OIS *Aktywna polityka społeczna w woj. opolskim – przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*, 2010

- ✓ zmniejszenie średniej, miesięcznej wartości świadczeń pieniężnych o 3% (z 344 zł do około 334 zł);
- ✓ wypłacanie świadczeń pieniężnych na niskim poziomie, nie przekraczającym wartości minimum egzystencji, które wg danych z 2010 r. wynosiło na jedną osobę w 4-osobowej rodzinie 401,98 zł i w stosunku do 2009 r. wzrosło o 24,64 zł, tj. o prawie 7 %,
- ✓ pozostawienie bez zmian kwot kryterium dochodowego w pomocy społecznej (nie zmienione od 1 października 2006 r.), które wynoszą:
 - dla osoby samotnie gospodarującej nie więcej niż 477 zł;
 - dla osoby w rodzinie 351 zł.

7. Wnioski

W latach 2009-2010 w systemie pomocy społecznej woj. opolskiego nie odnotowano istotnych zmian. Zróżnicowana oferta pomocy skierowana jest głównie do stałej, niezminiającej się grupy odbiorców.

Mimo wzrostu bezrobocia (liczba zarejestrowanych bezrobotnych od grudnia 2008 r. do końca 2010 r. wzrosła o ponad 36%), w woj. opolskim nie zaobserwowano gwałtownego wzrostu liczby osób i rodzin wymagających pomocy (liczba klientów ośrodków pomocy społecznej wzrosła o 3,5%).⁷

W 2010 r. zaobserwowane zmiany w pomocy społecznej dotyczyły przede wszystkim struktury klientów pomocy środowiskowej. Spadła liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, które wychowują dzieci (zwłaszcza rodzin wielodzietnych i niepełnych), a zwiększyła się liczba osób samotnie gospodarujących. Zmianie uległa również struktura świadczeniobiorców ze względu na miejsce zamieszkania. Spadła liczba klientów pomocy społecznej w miastach, a wzrosła liczba klientów mieszkających na wsi.

Podobnie jak w latach poprzednich istotnym problemem pomocy społecznej są osoby i rodziny długotrwale korzystające z pomocy, które stanowią znaczącą część klientów ośrodków pomocy społecznej. Mimo zwiększenia działań aktywizujących i wzmacniających długotrwali klienci OPS-ów rzadko usamodzielniają się, na co wpływ ma m. in. wieloletnie korzystanie od środków pomocy społecznej, utrwalające „dziedziczenie biedy” i niezaradności życiowej.

⁷ Zob. *Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2010 roku*, Zarząd Województwa Opolskiego, <http://www.wup.opole/dokumenty/Analiza2010.pdf> (07.06.2011 r. godz. 10¹⁵)

Poważnym problemem pomocy społecznej woj. opolskiego jest również niewystarczająca liczba pracowników socjalnych w gminie. Zgodnie z art.110 ustawy o pomocy społecznej standard zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych spełnia jedynie 17 gmin (24%). W pozostałych gminach wskaźnik zatrudnienia przewyższa wymaganą proporcję – 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców (w 20 gminach wskaźnik ten przekracza 3,5 tys. mieszkańców).

W latach 2009-2010 nastąpił spadek wydatków przeznaczonych na pomoc społeczną, zwłaszcza na świadczenia pieniężne. Z powodu wzrostu kosztów ponoszonych przez gminy na realizację świadczeń obligatoryjnych (w tym za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej, usługi opiekuńcze), ograniczono wydatki na świadczenia fakultatywne, w tym wypłatę zasiłków okresowych (w części finansowanej ze środków własnych) i zasiłków celowych.

Jednocześnie z uwagi na pozostające bez zmian od 2006 r. kryterium dochodowe uprawniające do wsparcia z pomocy społecznej, wypłacane świadczenia pieniężne są obecnie na poziomie niższym niż minimum egzystencji, co w opinii klientów i pracowników socjalnych, nie pozwala na zaspokojenie najbardziej podstawowych potrzeb życiowych.

Udział środków budżetu gminy w finansowaniu pomocy społecznej systematycznie wzrasta. W 2011 r. sytuacja wielu gmin jest jeszcze trudniejsza. Z powodu zmian wprowadzonych do ustawy o pomocy społecznej (art. 115) polegających na ograniczeniu dotacji budżetu państwa na wypłatę zasiłków stałych i składek na ubezpieczenie zdrowotne, gminy zmniejszyły środki własne na realizację zadań pomocy społecznej o charakterze fakultatywnym.⁸

Nadal w niewystarczającym stopniu realizowana jest praca socjalna, mimo, że prawie połowa klientów pomocy społecznej objęta tą formą wsparcia. W latach 2009-2010 zanotowano spadek liczby osób i rodzin objętych pracą socjalną (o 16%) oraz zmniejszenie się liczby osób, z którymi zawarto kontrakty socjalne (o 15%).⁹ Niewystarczająca liczba pracowników i obserwowane przeciążenie służb socjalnych zadaniami administracyjnymi, powodują ograniczenie w zakresie stosowania aktywnych form wsparcia, co utrudnia poprawę skuteczności udzielanej pomocy.

*Opracowano w Obserwatorium Integracji Społecznej
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu
Opole, maj 2011 r.*

⁸ Art. 1, pkt 21 ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, Dz. U Nr 81, poz. 440)

⁹ Wg Sprawozdania MPiPS-03 w 2009 r. liczba osób objętych pracą socjalną wynosiła 19 682, a w 2010 r. 16 505.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

